

NEOPHODNOST STANDARDIZACIJE U OBRAZOVANJU

Miloš D. Lutovac *

Milena Lutovac **

Rezime: Mada je ljudski kapital oduvek bio važan faktor ekonomskog razvoja, u eri novih informacionih i komunikacionih tehnologija on izbija u prvi plan. Pregled relevantne literature pokazuje da na mikroekonomskom nivou formalno obrazovanje i obuka značajno utiču na produktivnost rada i zarade radnika. Slična je situacija i na makroekonomskom planu, gde ljudski kapital bitno određuje rast agregatne produktivnosti rada, a preko toga i privredni rast. S obzirom na značaj koji ljudski kapital ima za ekonomski razvoj, obrazovanje i obuka radne snage predstavljaju imperativ za svaku zemlju. Izgradnji ljudskog kapitala u obrazovanju mora se posvetiti posebna pažnja, jer je reč o sektoru od strateške važnosti.

Ključne reči: ljudski kapital, obrazovanje, ekonomija znanja, ekonomski razvoj

Abstract: Although the human capital has always been a major factor of economic development, it is pushed to the foreground in the era of new information and communication technologies. According to the review of relevant literature on the microeconomic level the formal education and training considerably influence the workers productivity and wages. A similar situation may be found on macroeconomic level, with the human capital highly determining the aggregate labor productivity growth, and consequently the growth of the economy. Due to the importance of human capital for the economic development, the labor force education and training are each country's imperative. A particular attention should be paid to building up the human capital in education, as a sector of strategic importance.

Key words: human capital, education, economic development, knowledge economy.

Važnost standardizacije u obrazovanju

Visoko obrazovanje u Srbiji se danas nalazi pred velikim izazovima, među kojima je najveći uključivanje naših univerziteta u jedinstveni evropski obrazovni prostor, koji je pre svega oličen u Bolonjskoj deklaraciji. Bez obzira na sve razlike koje postoje među obrazovnim sistemima evropskih zemalja, koliko god da su ti njihovi sistemi visokog obrazovanja izrasli na drugačijim nacionalnim tradicijama, ipak svi dele slične probleme. „Juna 1999. godine ministri obrazovanja dvadesetdevet evropskih zemalja dogovorili su se da otpočnu proces reforme svojih univerziteta i potpisali deklaraciju na najstarijem evropskom univerzitetu. Rezultat tog procesa, koji će trajati do 2010. godine, trebalo bi da budu konvergentni sistemi visokog obrazovanja u Evropi, uz očuvanje nacionalnih, kulturnih i jezičkih specifičnosti“.³

Aktuelnost i važnost standardizacije u obrazovanju potencirana je i činjenicom da je naša zemlja, a samim tim i obrazovanje u njoj, desetak godina bilo u izolaciji (blokada i sankcije), što znači bez mogućnosti razmene novih naučnih saznanja, transfera novih metoda i standarda u obrazovanju. O pogubnosti na obrazovnu delatnost, pa čak i društveni i moralni razvoj ne treba ni govoriti. Takođe moramo znati da se sada nalazimo u periodu tranzicije kao fenomenu koji postepeno, ali radikalno menja sve delove prethodno

* mr Miloš D. Lutovac, saradnik u nastavi, Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

** Milena Lutovac, ekonomista.

³ Turajlić S., Bobić S., Z. Milutinović., (2001) *Evropski univerzitet 2010?*, Beograd: Alternativna akademska obrazovna mreža, str. 5-10

razvijene strukture. Za obrazovnu oblast to znači promenu filozofije rada, uspostavljanje obrazovnog tržišta i njegove zakonitosti, promenu upravljačke, vlasničke i organizacione strukture u obrazovanju, otvaranje ka međunarodnoj obrazovnoj razmeni itd. U ovim uslovima pitanje važnosti standardizacije i razvoja sistema obrazovanja u Srbiji dobija novi okvir, koncept i značaj.

Različite analize stanja na srpskim univerzitetima ukazale su na neophodnost izmene nastavnih planova i programa i nužnost uvođenja standardizacije u obrazovanje. S obzirom na važnost standardizacije koja stoji pred našim visokoškolskim ustanovama, smatramo da se uvođenju standarda treba pristupiti na način koji bi bio usaglašen sa već formiranim nastavnim planovima i programima visokoškolskih ustanova zemalja članica EU. Pri uvođenju standardizacije u naše obrazovanje, kao i u prevazilaženju svih problema, koji se javljaju zbog nedostatka standarda, potrebna je spoljna podrška, kako u transformaciji nastavnih sadržaja tako i u uključivanju našeg obrazovanja u jedinstven evropski obrazovni sistem. Uloga države u obezbeđivanju spoljne podrške mora biti ključna bilo kroz direktne, ili indirektno uticaje.⁴ Jedan od direktnih uticaja države mora biti donošenje niza zakona koji će unaprediti obrazovanje i uvesti standardizaciju, kao što je Zakon o univerzitetu kojim je regulisan status akademskih i strukovnih studija, stručna zvanja na različitim nivoima i slično.⁵ Na značaj uticaja države u obrazovanju i važnost uvođenja standarda ukazuje i velika pažnja koja se poklanja primeni principa Bolonjske deklaracije u zemljama EU, a kojoj bi Srbija trebalo da posveti značajnu celokupnu društvenu aktivnost.

Reforma srpskog obrazovnog sistema započeta 2000. godine traje još i danas. Postignuto je vidljivo poboljšanje u oblasti obrazovanja, ostvarena je veća obrazovna transparentnost, došlo je do uvođenja modernijih pravila i metoda u obrazovanju i ustanovljavanja boljeg opšteg okvira celokupne obrazovne politike. Ekonomske reforme specifične za grupu zemalja u tranziciji, između ostalog, podrazumevaju i sveobuhvatnu reformu obrazovnog sistema. Ove zemlje su do danas pokazale različita iskustva u domenu ne samo pravne, to jest zakonodavne reforme, već posebno u domenu implementacije novih zakonskih okvira i standarda u obrazovanju. U tom smislu, čini nam se da okviri u kojima se propisuju nova obrazovna rešenja i standardi moraju odgovarati i biti u skladu ne samo sa unapred predviđenim ili uobičajenim propisima EU, već u skladu i sa posebnim specifičnostima svake zemlje.⁶ Govoreći o njima, imamo u vidu istorijske, kulturološke, makroekonomske i mikroekonomske karakteristike konkretne zemlje, a posebno determinante koje određuju kontrolne kapacitete vezane za implementaciju obrazovnih propisa i standarda.

Zahvaljujući izuzetnim naučnim dostignućima u poslednjih nekoliko decenija, evropski prostor integracije obrazovanja i primene standarda u njemu postao je sve interesantniji, konkurentniji i relevantniji. „Evropa znanja je sada široko prihvaćena kao nezamenjivi faktor društvenog i ljudskog rasta i neizostavna komponenta konsolidacije i obogaćenja evropskog građanskog prava sposobnog da građanima pruži neophodne nadležnosti za suočavanje sa izazovima novog milenijuma, uz svest o zajedničkim vrednostima i pripadnosti istom društvenom i kulturnom prostoru“.⁷

Potreba za formulisanjem standarda i unapređenjem kvaliteta obrazovanja na srpskim univerzitetima proizilazi i iz uočenih manjkavosti u sistemu obrazovanja. Dodatni razlog za formulisanje standarda predstavlja usklađivanje standarda definisanih aktima kojima se reguliše integracija evropskog visokog obrazovanja. Važnost formulisanja standarda i unapređenja kvaliteta procesa nastave ogleda se u:

1. obezbeđenju bazičnog nivoa kvaliteta nastavnog procesa⁸;

⁴ Šećibović R., N. Jančićević, G. Petković, (2005), „Strategija obrazovanja i ekonomska politika“, u *Ekonomika politika u 2006. godini.*, Beograd: Ekonomski fakultet u Beogradu i Naučno društvo ekonomista sa Akademijom ekonomskih nauka, str. 121

⁵ Ibid, str. 123

⁶ Taylor J., A. Mironu., (2002) *Policy-Making, Strategic Planning, and Management of High Education*, Bucharest: Unesco-Cepes, str. 43-86

⁷ Turajlić S., S. Bobić, A. Baucal, S. Cvejić, (2005) „Formulisanje standarda i unapređenje kvaliteta nastave na univerzitetu u Beogradu“, u zborniku radova *Visoko obrazovanje u Srbiji na putu ka Evropi četiri godine kasnije*, Beograd, AAOM., str. 35

⁸ Isto, str. 36

2. uključivanju univerziteta u evropski proces reformi visokog obrazovanja⁹;
3. saradnji sa svetskim fakultetima i školama¹⁰;
4. praćenju i unapređivanju zadovoljstva studenata i nastavnika, kvalitetu nastave i upravljanja¹¹;

Uloga i značaj razvoja novih metoda u sistemu obrazovanja i primena stadarda u obrazovanju zemalja u tranziciji, vrlo je velika i važna, ali i različita usled delovanja faktora koje je moguće identifikovati i na njih uticati. Mogućnosti promene i razvoja obrazovnog sistema zavise od celokupnog odnosa i sistematskog pristupa prema primeni novih standarda u obrazovanju. Sa tim u vezi možemo reći, da se sveobuhvatna reforma obrazovnog sistema zemalja u tranziciji, pa samim tim i Srbiji, mora sprovoditi kao parcijalna, a ne kao radikalna obrazovna reforma.¹²

Povezanost svetskog obrazovnog sistema, standardizacije i tehnološkog razvoja omogućava modeliranje interakcije na mikro i makro nivou i reinženjering obrazovne delatnosti.¹³ Praćenje savremenih standarda i dostignuća u oblasti obrazovanja postalo je nezaobilazna stavka razvoja. Dakle, možemo reći da je uključivanje standarda u naše obrazovanje nezaobilazan pravac, da bi se naš obrazovni sistem uključio u evropski i svetski obrazovni prostor. Uvereni da uspostavljanje evropske zone visokog obrazovanja zahteva konstantnu podršku, nadzor i prilagođavanje potrebama koje se stalno razvijaju,¹⁴ neophodno je uvesti standarde kako bismo postigli napredak u našem obrazovnom sistemu i usaglasili ga sa ostalim sistemima obrazovanja u najrazvijenijim zemljama sveta.

Zaključak

Kao osnovni očekivani doprinos važnosti uvođenja standarda u obrazovanje može se najkraće označiti istraživanje razvoja strukture prosvete u Srbiji. Takođe, potreba sticanja objektivnih naučnih saznanja o ulozi države u visokom obrazovanju i sprovođenju strategije obrazovanja Srbije u savremenoj svetskoj i tržišno orjentisanoj edukativnoj ekonomiji, kao i uticaj novih standarda na ukupan prosvetni status jedne zemlje. Pristup, razvoj, zadaci i ciljevi u prosveti menjali su se radikalno proteklih decenija. Drugačije rečeno to znači da treba da vidimo kako se ostvaruje preobražaj obrazovanja u Srbiji na tržišnim principima, putem uvođenja standardizacije, i kako se naše obrazovanje prilagođava evropskim standardima.¹⁵ Uvođenjem standardizacije u obrazovanje, usklađena nacionalna obrazovna politika¹⁶ bila bi poednako stimulatívna za sve oblike vlasništva i pretpostavka je daljeg obrazovnog sektora u Srbiji.¹⁷

Prema tome, uvođenjem standarda u srpsko obrazovanje stekla bi se nova saznanja i izvukle bi se odgovarajuće pouke za Srbiju, koja kasni u procesu tranzicije. Takođe, mogle bi se sagledati mogućnosti

⁹ Isto, str. 36

¹⁰ Isto, str. 36

¹¹ Isto, str. 36

¹² Devetaković S., B. Jovanović Gavrilović, G. Rikalović., (2006) *Nacionalna ekonomija*, Beograd: Ekonomski fakultet, str. 85.

¹³ Tansey S. D., (2003) *Bussines, Information Technology and Society*, London: Routledge, str. 79

¹⁴ Hufner K., (1995) *Higher Education Reform Processes in Central and Eastern Europe*, Frankfurt: Peter Lang, str. 52-100.

¹⁵ Devetaković S., (2003) *Ekonomika Jugoslavije*, Beograd, Ekonomski fakultet., CID., str. 127

¹⁶ Ristić Ž., (2001) *Menadžment znanja*, Beograd, Ekonomski fakultet, str. 347

¹⁷ Ristić Ž., (1999) *Menadžmet ljudskih resursa-menadžment znanja*, Beograd, Ekonomski fakultet, Centar za izdavačku delatnost, str. 353

unapređenja obrazovne i ekonomske saradnje između naše zemlje i sveta, koje mogu da doprinesu efikasnijem i bezbolnijem sprovođenju preostalih reformi u obrazovanju Srbije.

Résumé: Comme le capital humain était de puis toujours un facteur du développement économique, dans l'époque de nouvelles technologies informationnelles et communicationnelles, il se met au premier plan. L'observation de la littérature relevée montre que l'éducation formelle ainsi que la formation au niveau microéconomique exercent une influence importante sur la productivité du travail et du profit des ouvriers. La situation est aussi pareille sur le plan macroéconomique où le capital humain détermine la croissance de la productivité agrégative du travail, la croissance de l'économie incluse. Etant donné l'importance du capital humain pour le développement économique, l'éducation et la formation des ouvriers imposent l'impératif pour tous les pays. Il est nécessaire de faire une grande attention à la fondation du capital humain en formation, car il s'agit du secteur d'importance stratégique.

Les mots clés: le capital humain, l'éducation, les connaissances économiques, le développement économique.

Literatura

- [1] Devetaković S., (2003) *Ekonomika Jugoslavije*, Beograd, Ekonomski fakultet.
- [2] Devetaković, S., Jovanović Gavrilović B., Rikalović G., (2006) *Nacionalna ekonomija*, Beograd, Ekonomski fakultet.
- [3] Janićijević N., Baucal A., Cvejić S, (2005) „Formulisanje standarda i unapređenje kvaliteta nastave na univerzitetu u Beogradu”, u zborniku radova *Visoko obrazovanje u Srbiji na putu ka Evropi četiri godine kasnije*, Beograd, Alternativna akademska obrazovna mreža.
- [4] Janićijević N., Šećibović R., Petković G., (2005) „Strategija obrazovanja i ekonomska politika”, u zborniku radova *Ekonomska politika u 2006. godini*, Beograd, Ekonomski fakultet u Beogradu, Naučno društvo ekonomista sa Akademijom ekonomskih nauka.
- [5] Turajlić S., Bobić S., Milutinović Z., (2001) *Evropski univerzitet 2010?*, Beograd, AAOM.
- [6] Ristić Ž., (2001) *Menadžment znanja*, Beograd, Ekonomski fakultet
- [7] Ristić Ž., (1999) *Menadžment ljudskih resursa-menadžment znanja*, Beograd, Ekonomski fakultet, Centar za izdavačku delatnost
- [8] Taylor J., Miroiu A., (2002) *Policy-Making, Strategic Planning, and Management of High Education*, Bucharest, Unesco-Cepes.
- [9] Tansey S. D., (2003) *Busines, Information Technology and Society*, London, Routledge
- [10] Hufner K., (1995) *Higher Education Reform Processes in Central and Eastern Europe*, Frankfurt, Peter Lang